

หน่วยที่ ๓

การปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย

หลักการบรรเลงซอด้วง

หน่วยที่ ๓

การปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย

สาระการเรียนรู้

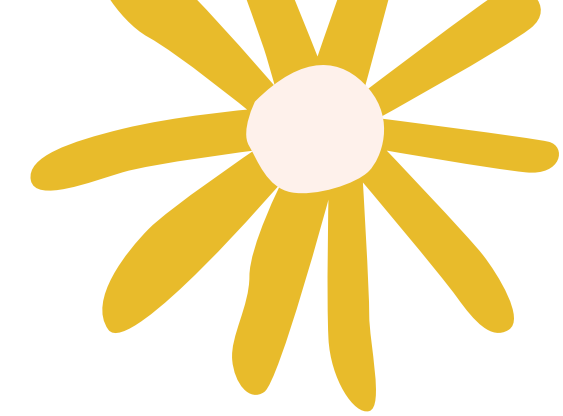
๑. หลักการบรรเลงดนตรีไทย
 ๒. หลักการปฏิบัติเครื่องดนตรีตามโน้ต
-
-

เครื่องดนตรีชิ้นนี้
มีชื่อว่าอะไร ?

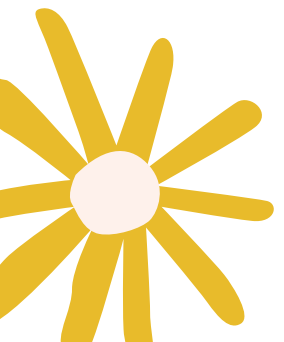
เครื่องดนตรีชิ้นนี้
สามารถประสมวงใดได้บ้าง

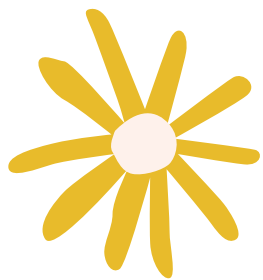
ระบบเสียงของซอด้วง

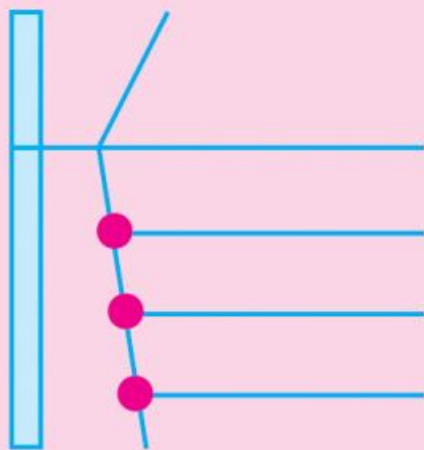
สายทุ้ม สายเปล่าเทียบเสียง **ซอล**

สายเอก สายเปล่าเทียบเสียง **เร**

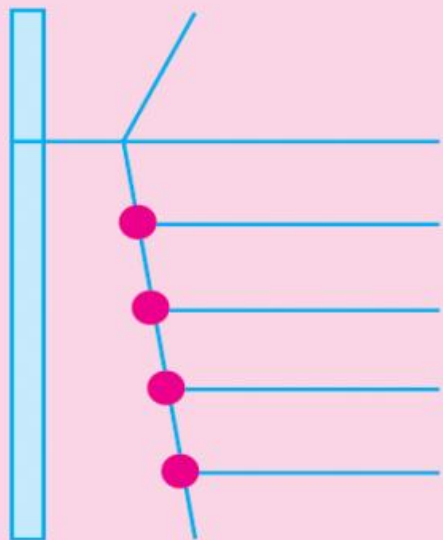

สายทุ้มของขอด้วง

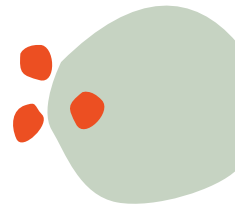

สายเปล่า (ไม่กดนิ้ว)	เท่ากับเสียง	ซอล	อักขรย่อ	ซ
กดนิ้วชี้	เท่ากับเสียง	ลา	อักขรย่อ	ล
กดนิ้วกลาง	เท่ากับเสียง	ที	อักขรย่อ	ท
กดนิ้วนาง	เท่ากับเสียง	โด	อักขรย่อ	ด

สายเอกของขอด้วง

สายเปล่า (ไม่กดนิ้ว)	เท่ากับเสียง	เร	อักขรย่อ	ร
กดนิ้วชี้	เท่ากับเสียง	มี	อักขรย่อ	ม
กดนิ้วกลาง	เท่ากับเสียง	ฟา	อักขรย่อ	ฟ
กดนิ้วนาง	เท่ากับเสียง	ซอล (สูง)	อักขรย่อ	ซ
กดนิ้วก้อย	เท่ากับเสียง	ลา (สูง)	อักขรย่อ	ล

สรุป

หลักการบรรเลงซอด้วง

ในการบรรเลงซอด้วงจะต้องเทียบเสียงก่อนทุกครั้ง
โดยเทียบจากระนาดเอก หรือขลุ่ยเพียงออดังนี้

สายทุ้ม สายเปล่าเทียบเสียง **ซอล**

สายเอก สายเปล่าเทียบเสียง **เร**

หน่วยที่ ๓

การปฏิบัติ
ปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย

หลักการบรรเลงซอด้วง

เครื่องดนตรีชิ้นนี้
มีชื่อว่าอะไร ?

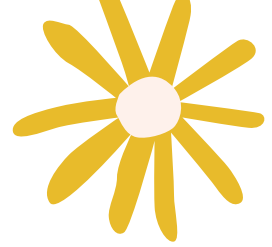
เครื่องดนตรีชิ้นนี้
สามารถประสมวงใดได้บ้าง

ระบบเสียงของซอด้วง

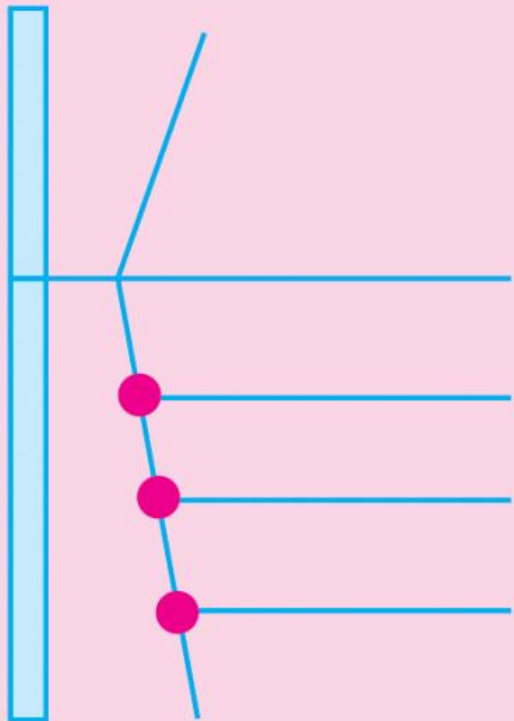

สายทุ้ม สายเปล่าเทียบเสียง **โด**

สายเอก สายเปล่าเทียบเสียง **ซอล**

สายทุ้มของขลุ่ย

สายเปล่า (ไม่กดนิ้ว)

กดนิ้วชี้

กดนิ้วกลาง

กดนิ้วนาง

เท่ากับเสียง

เท่ากับเสียง

เท่ากับเสียง

เท่ากับเสียง

โด

เร

มี

ฟา

อักขรย่อ

อักขรย่อ

อักขรย่อ

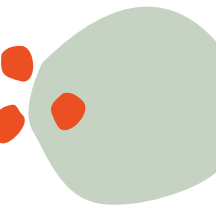
อักขรย่อ

ด

ร

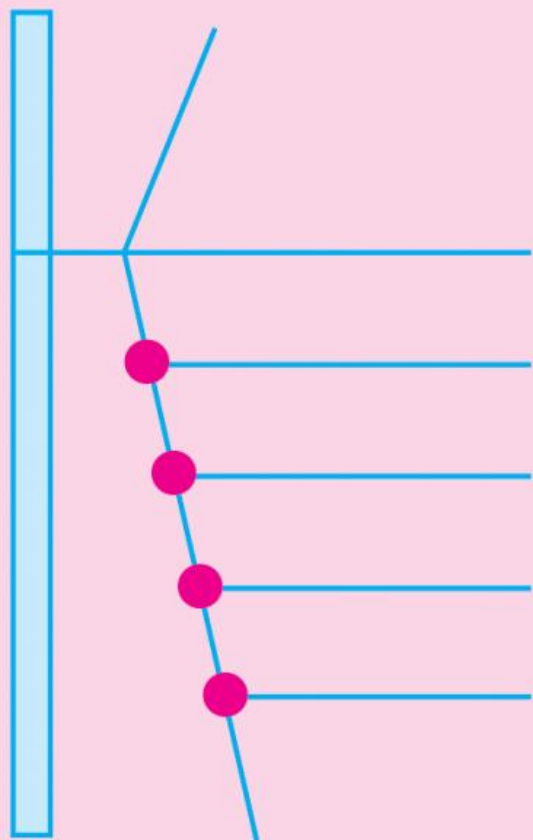
ม

ฟ

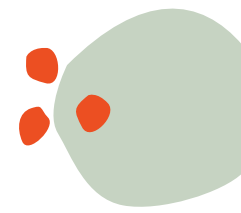

สายเอกของซอฮู้

สายเปล่า (ไม่กดนิ้ว)	เท่ากับเสียง	ซอล	อักขรย่อ	ซ
กดนิ้วชี้	เท่ากับเสียง	ลา	อักขรย่อ	ล
กดนิ้วกลาง	เท่ากับเสียง	ที	อักขรย่อ	ท
กดนิ้วนาง	เท่ากับเสียง	โด (สูง)	อักขรย่อ	ดํ
กดนิ้วก้อย	เท่ากับเสียง	เร (สูง)	อักขรย่อ	รํ

สรุป

หลักการบรรเลงซอฮู้

ในการบรรเลงซอฮู้จะต้องเทียบเสียงก่อนทุกครั้ง
โดยเทียบจากระนาดเอก หรือขลุ่ยเพียงออดังนี้

สายทุ้ม สายเปล่าเทียบเสียง **โด**

สายเอก สายเปล่าเทียบเสียง **ซอล**

วิธีจับซอด้วงและซออู้

2.1 การจับคันชักแบบสองหยิบ

การจับคันชักแบบสองหยิบ ผู้ฝึกหัดจะต้องหามือขวาจับคันชักขอให้ใกล้กับหมุดที่ตรงหางม้า นิ้วชี้อยู่ด้านนอกสุด นิ้วกลางอยู่ระหว่างหางม้ากับคันชัก นิ้วนางและนิ้วก้อยอยู่ด้านในลำตัว นิ้วโป้งวางพาดบนคันชัก ออกแรงจับคันชักให้พอดี ไม่จับคันชักหลวมหรือแน่นเกินไป สาเหตุที่เรียกการจับคันชักในลักษณะนี้ว่า “จับสองหยิบ” เนื่องจากลักษณะของการจับคันชักใช้ 2 นิ้วในการจับคันชัก (นิ้วโป้งและนิ้วชี้)

วิธีจับซอด้วงและซออู้

2.2 การจับคันชักแบบสามหยีบ

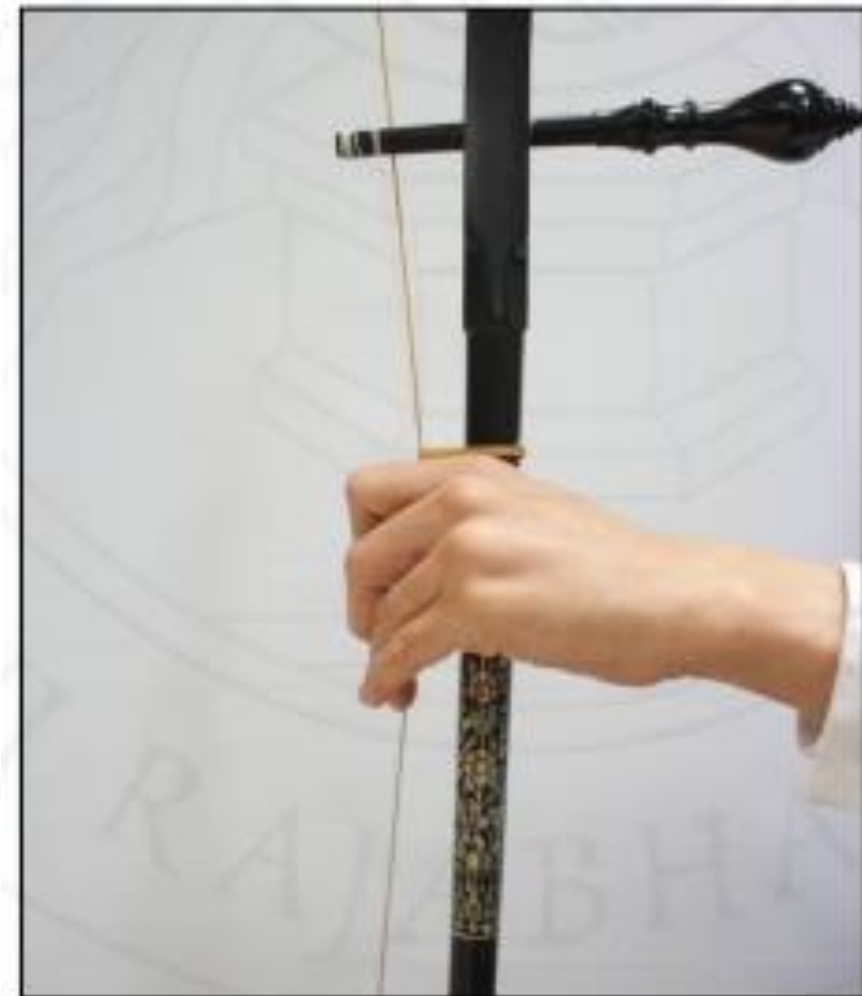
การจับคันชักแบบสามหยีบ ผู้ฝึกหัดจะต้องหามือขวาจับคันชักซอให้ใกล้กับหมุดที่ตรึงหางม้า นิ้วชี้และนิ้วกลางอยู่ด้านนอกสุด นิ้วนางอยู่ระหว่างหางม้ากับคันชัก นิ้วก้อยอยู่ด้านในลำตัว นิ้วโป้งวางพาดบนคันชัก ออกแรงจับคันชักให้พอดี ไม่จับคันชักหลวมหรือแน่นจนเกินไป สาเหตุที่เรียกการจับคันชักในลักษณะนี้ว่า “จับสามหยีบ” เนื่องจากลักษณะของการจับคันชักใช้ 3 นิ้วในการจับคันชัก (นิ้วโป้ง นิ้วชี้ และนิ้วกลาง)

วิธีจับซอด้วงและซออู้

3.1 การจับคันทวนแบบเปิดฝ่ามือ

การจับคันทวนแบบเปิดฝ่ามือ เป็นการจับคันทวนที่มั่นคง สวยงาม และสะดวกในการบรรเลง สามารถปฏิบัติได้โดยใช้มือซ้ายในการจับคันทวนบริเวณใต้รัดอกประมาณ 1 นิ้ว ให้คันทวนอยู่ชิดง่ามนิ้วมือระหว่างนิ้วโป้งและนิ้วชี้ ไม่ต้องออกแรงในการบีบคันทวน คว่ำฝ่ามือลงไม่ออกข้อมือ วางข้อศอกให้เป็นธรรมชาติไม่กางข้อศอก ตั้งคันทวนให้ตรงไม่เอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง สำหรับการวางนิ้วนั้นจะใช้ปลายนิ้วด้านข้างทั้ง 4 นิ้ว คือ นิ้วชี้ นิ้วกลาง นิ้วนาง และนิ้วก้อยกดเฉียงประมาณ 45 องศา กับสายซอเพื่อให้เกิดเสียง ส่วนนิ้วโป้งให้ยกขึ้นตลอดเวลาที่จับคันทวน

วิธีจับซอด้วงและซออู้

3.2 การจับคันทวนแบบปิดฝ่ามือ

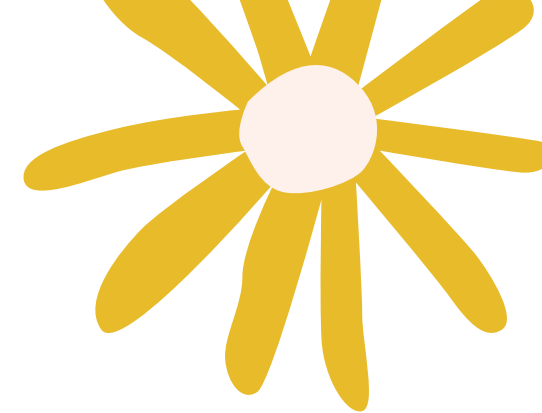
การจับคันทวนแบบปิดฝ่ามือจะมีลักษณะในการวางนิ้วมือทั้ง 4 นิ้ว เรียงใกล้กัน สามารถปฏิบัติโดยใช้มือซ้ายในการจับคันทวนบริเวณใต้รดอกประมาณ 1 นิ้ว ให้คันทวนอยู่ชิดง่ามนิ้วมือระหว่างนิ้วโป้งและนิ้วชี้ หันฝ่ามือเข้าหาลำตัวไม่เอียงมือ วางข้อศอกให้เป็นธรรมชาติไม่กาง ข้อศอก ตั้งคันทวนให้ตรงไม่เอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง สำหรับการวางนิ้วนั้นจะใช้ปลายนิ้วทั้ง 4 นิ้ว คือ นิ้วชี้ นิ้วกลาง นิ้วนาง และนิ้วก้อยกดตั้งฉากกับสายซอเพื่อให้เกิดเสียง ส่วนนิ้วโป้งให้ยกขึ้นตลอดเวลาที่จับคันทวน

เครื่องดนตรีชิ้นนี้
มีชื่อว่าอะไร ?

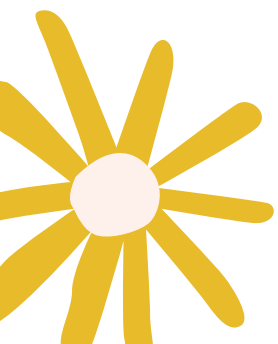

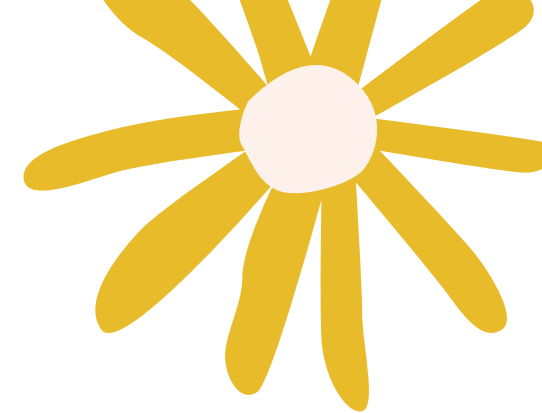
เครื่องดนตรีชิ้นนี้
สามารถประสมวงใดได้บ้าง

จะخمี่ ๓ สาย ได้แก

- **สายเอก**
- **สายทุ้ม**
- **สายลวด**

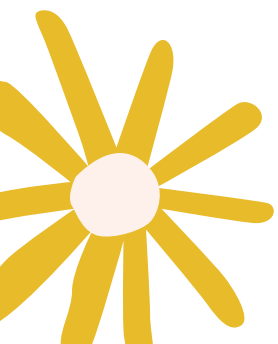

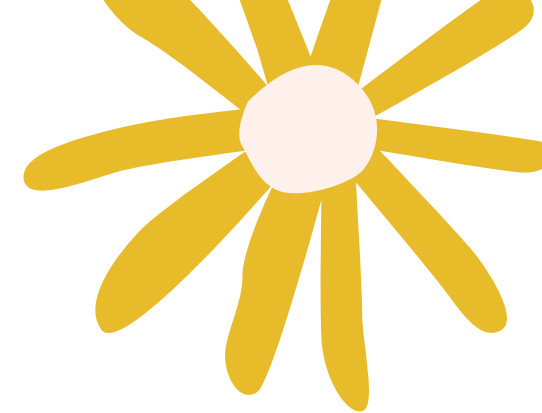

เป็นสายไหม ๒ สาย (ปัจจุบันนิยมใช้สายเอ็น)

และสายลวดทองเหลือง ๑ สาย

จะเข้มีนม ๑๑ นม สำหรับให้ระดับเสียงต่างๆ

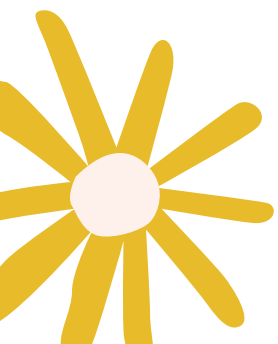

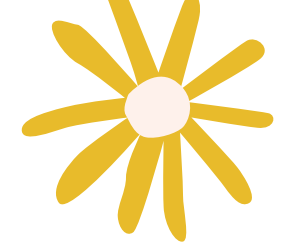

สายเอก สายเปล่าเทียบเสียง **โด**

สายทุ้ม สายเปล่าเทียบเสียง **ซอลต่ำ**

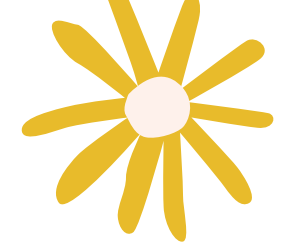
สายลวด สายเปล่าเทียบเสียง **โดต่ำ**

การเทียบเสียง

	สาย เปล่า	นมที่ ๑	นมที่ ๒	นมที่ ๓	นมที่ ๔	นมที่ ๕	นมที่ ๖	นมที่ ๗	นมที่ ๘	นมที่ ๙	นมที่ ๑๐	นมที่ ๑๑
สาย เอก	โด ค	เร ร	มี ม	ฟา ฟ	ซอล ซ	ลา ล	ที ท	โดสูง ดํ	เรสูง รํ	มีสูง มํ	ฟาสูง ฟํ	ซอลสูง ซํ
สาย ทุ้ม	ซอลต่ำ ซ	ลาต่ำ ล	ทีต่ำ ท	โด ค	เร ร	มี ม	ฟา ฟ	ซอล ซ	ลา ล	ที ท	โด ดํ	เร รํ
สาย ลวด	โดต่ำ ค +	เรต่ำ ร +	มีต่ำ ม +	ฟาต่ำ ฟ +	ซอลต่ำ ซ +	ลาต่ำ ล +	ที ท +	โด ค +	เร ร +	มี ม +	ฟา ฟ +	ซอล ซ +

การเทียบเสียง

สายที่ ๑

ด ร ม ฟ ช ล ท ดํ รํ มํ ฟํ ชํ

สายที่ ๒

ช ล ท ด ร ม ฟ ช ล ท ดํ รํ

- - - - -

สายที่ ๓

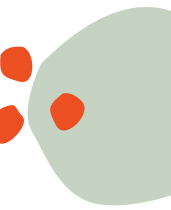

ด ร ม ฟ ช ล ท ด ร ม ฟ ช

+ + + + +

หมายเหตุ

สายที่ ๒ จะมี - อยู่ใต้ตัวโน้ต สายที่ ๓ จะมี + อยู่ใต้ตัวโน้ต

สรุป

หลักการบรรเลงจะเข้

จะเข้มี ๓ สาย เป็นสายไหม ๒ สาย (ปัจจุบันนิยมใช้สายเอ็น) และสายลวดทองเหลือง ๑ สาย

จะเข้มีนม ๑๑ นม สำหรับให้ระดับเสียงต่างๆ
เมื่อเทียบเสียง ให้เทียบกับขลุ่ยหรือระนาดเอก

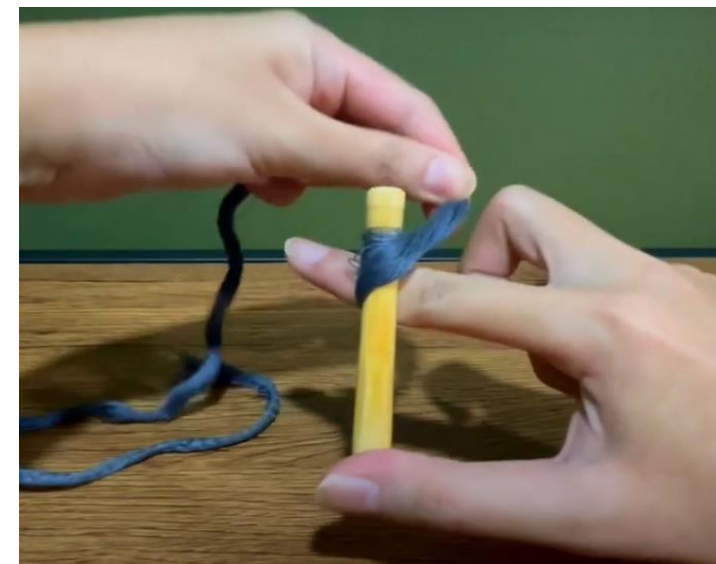
วิธีพันไม้ดีดจะเข้

1. นำไม้ดีดวางทาบลงบนนิ้วชี้

2. จับเชือกด้วยมือซ้าย

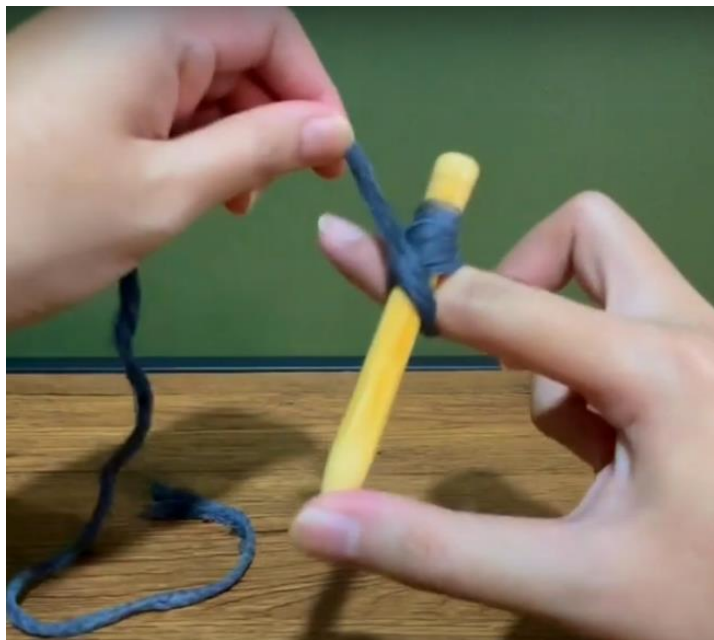
3. จับเชือกไปทางด้านบนของไม้ดีด

วิธีพันไม้ดีดจะเข้

4. จับเชือกกลางพันที่นิ้วชี้
ให้ปลายเชือกกลางมาที่
นิ้วโป้ง

5. จับเชือกพันไป
ทางซ้ายด้านบนของไม้
ดีด

6. จับเชือกพันลงด้าน
ปลายนิ้วชี้
~~*จากนั้นทำแบบเดิมอีก~~
ครั้ง

วิธีพันไม้ดีดจะเข้

7. เมื่อพันครบ 2 รอบจะ
ได้ดังภาพ

8. จับเชือกพันอ้อมไป
ด้านหลังไม้ดีด

9. ดึงเชือกขึ้นไปด้านหลัง
ของไม้ดีด

วิธีพันไม้ดีดจะเข้

10. หลังจากนั้น ดึงเชือก
อ้อมด้านหลังไม้ดีด
ดังภาพ

11. จับเชือกพันอ้อมไป
ด้านหลังไม้ดีด

12. ดึงเชือกขึ้นไป
ด้านบนของไม้ดีด

วิธีพันไม้ดีดจะเข้

13. หลังจากนั้น ม้วน
เชือก ดังภาพ

14. ใช้นิ้วกลางมือขวาหนีบ
ปลายเชือกแล้วจับเชือก
สวมลงในปลายไม้ดีด

15. มือซ้ายดึงปลาย
เชือกให้แน่น เป็นอัน
เรียบร้อย✱

การปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย

หลักการบรรเลงขิม

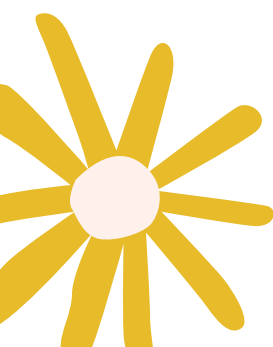
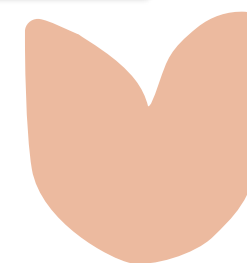

ล	ร
ช	ด
พ	ท
ม	ล
ร	ช
ด	พ
ท	ม
ชาย	กลาง

ช
พ
ม
ร
ด
ท
ล
ขวา

จิม มี ๓ ระดับเสียง ได้แก่

- เสียงสูง (แถวซ้ายมือ)
- เสียงกลาง (แถวกลาง)
- เสียงต่ำ (แถวขวามือ)

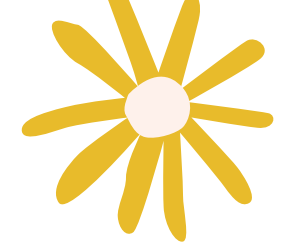

การเทียบเสียง

เสียงสูง	เสียงกลาง	เสียงต่ำ
ลํ	ร	ซ.
ซํ	ด	ฟ.
ฟํ	ท	ม.
มํ	ล	จ.
รํ	ช	ด.
ดํ	ฟ	ท.
ทํ	ม	ล.

หมายเหตุ

จุดบนตัวโน้ต เสียงสูง ไม่มีจุด เสียงกลาง จุดใต้ตัวโน้ต เสียงต่ำ

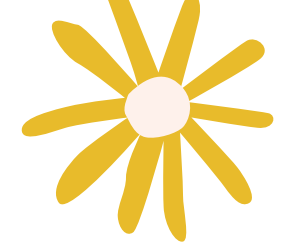

ลักษณะของการจับไม้ตีขิมที่ถูกต้อง

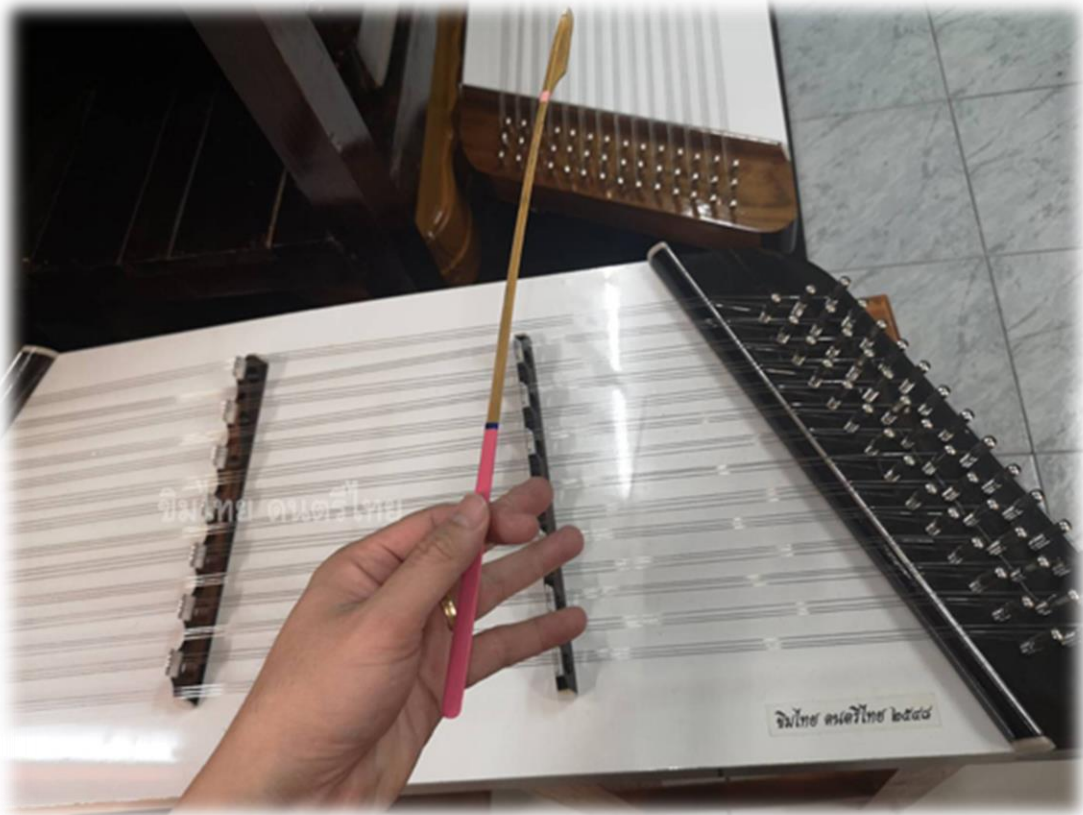

ทำเตรียมพร้อมก่อนการ
จับไม้ตีขิม

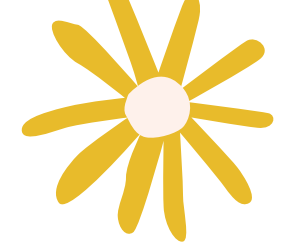

ลักษณะของการจับไม้ตีขิมที่ถูกต้อง

นำไม้ตีขิมวางบนข้อแรก
ของนิ้วชี้และใช้นิ้วโป้งวาง
บนไม้ตีขิม โดยโคนไม้ตีจะ
อยู่ข้อที่ 3 ของนิ้วก้อย

ลักษณะของการจับไม้ตีฆ้องที่ถูกต้อง

กุมมือให้เป็นบัวตูมโดย
นิ้วโป้งและนิ้วชี้จับไม้ตีฆ้องให้
แน่น จากนั้นให้นิ้วกลาง
นิ้วนาง นิ้วก้อย กำมือสบายๆ
ไม่เกร็งนิ้วและข้อมือ

ลักษณะของการจับไม้ตีซิมที่ถูกต้อง

มือซ้ายและขวาจับไม้ตีซิม
ให้เหมือนกัน ลักษณะของการ
จับไม้ซิมที่ถูกต้อง ไม้ทั้งสอง
ต้องขนานกัน

